

Федько-халамидник (скорочено)

Володимир Винниченко

Не було й дня, щоб хтось не жалівся на Федька: там вікно розбив, там синяка набив другові, там перекинув діжку з водою. Наче біс який сидів у хлопцеві — йому аби битись, аби щось перевернути догори ногами. Ось граються діти в піску, ліплять хатки. Федько теж ліпить, а тоді візьме та й повалить усе — і своє, і чуже. Битись із ним і не пробуй — найсильніший на всю вулицю.

Як пускають хлопці змія, прийде й одбере. Причому не підкрадається, а кричить на все горло, щоб віддали змія. Навіть трое хлопців не можуть нічого вдіяти. Федько одійде далеко, потім повертається й віддає іграшку, а на додачу — свої нитки.

Але так не часто буває. Найчастіше мами йдуть жалітися до Федькової матері. Мати лає сина, а той мовчить насупившись. Увечері батько, який працює в друкарні, кладе Федька на стілець і лупцює. Той затято мовчить. Батько дає хлопцеві дві чи три копійки — за те, що той правду говорить. Мати сердиться.

Не любив Федько й товаришів видавати. Найбільше йому діставалося за панського синка Толю — ніжну, делікатну та смирну дитину.

Федько спокушав Толю до своїх забав, і той приходив додому забрьоханий, з розбитим носом. Його мати аж умлівала, бачачи свого сина таким. Федькові знову діставалося від батьків. Мати говорила, щоб він не смів чіпати панську дитину, бо її батько вижене їх із квартири, яку вони в нього винаймали.

Надворі вечір. З хазяйського дому долинає ніжна музика. Батько і десть там походжає, мати грає, і Толя там — чистенький, нагодований. Ні сварок у них, ні бруд, ні клопоту. Пожилці принесуть за квартири, мужики привезуть гроші за землю. І ніхто їх не вижене з квартири, хоч би як Толя образив Федька. Батько б'є Федька за те, що той водиться з благородними дітьми. Лі через деякий час Федько знову спокушає Толю. Ось надворі буря, Толя дивиться у вікно й бачить, як посеред вулиці весело брьохають Федько, Стюпка й Васька. Вони щось цікаве знаходять на доім весело і любо. Толя не витримує і йде з ними, а увечері лежить із температурою. Федька ж знову лупцюють. Наставала весна. Федько підійшов до друзів і почав радісно роздати, що він був на річці, бачив, як іде крига, як знесло базарний місток. Вирішили завтра не йти до школи, а піти на річку. Цю розчешу чув Толя, йому теж захотілося подивитися на льодохід. Тому наступного ранку він теж з'явився на березі. Лід тріщав, лускався, сірі крижини лізли одна на одну, як у гурті волів. Толя все чекав, коли Федько піде на лід, як обіцяв. І запропонував битися об заклад, що Федько злякається й не перейде по кризі річку. Федько погодився. Толя, якщо програє, віддасть свого ножики, а Федько — чижики.

Федько взяв палицю й побіг на кригу. Він вправно перестрибував з однієї крижини на іншу, підтягуючи її палицею до себе. Дорослі кричали на хлопця, але той не слухав їх. Пройшов до другого берега, а тоді знову назад через кригу. Усі аж завмерли зі страху. Коли Федько щасливо повернувся на берег, дорослі зітхнули полегшено й

вилаяли хлопця, відчуючи скоріше захоплення спритністю, аніж злість.

Толя аж задихався від заздрощів, дивлячись на Федька. Йому (давалося, що пройти по кризі дуже легко й весело, зате дивитимуться всі на нього, як на героя. Він попросив у Федька палицю й, не слухаючи його відмовлянь, стрибнув на крижину, потім на пругу. У цей час насунула купа льоду й відрізала панича від берега.

Толя розгубився, стояв і плакав, а люди бігали по березі й не знали, як йому допомогти. Раптом звідкись прибіг Федько з новою палицею, добрався до Толі й допоміг перейти на крижину, з якої той вибрався на берег. А крижина під Федьком тріснула, і він опинився у воді. Хлопці кинули Федькові пояс, але руки того замерзли й не могли його втримати. Тоді Федько схопив шворку зубами й вибрався на берег.

У цей час прибігли батьки хлопців. Мати Федька шарпала сина, лаяла і била. Толин батько спитав у Федька, чи правда, що він штовхнув його сина на лід. Федько, побачивши перелякані, благаючі очі Толі, уперше в житті збрехав. Вдома його били, поки втратив свідомість Три дні потім він лежав із високою температурою, поки й помер.

За хлопцем плакала вся вулиця, а Толя байдуже дивився з вікна і грався з чижилом, якого він сказав Федьковій матері віддати йому.

Критика, коментарі до твору, пояснення (стисло):

Зовнішність і навіть вчинки не завжди можуть показати справжню душу людини. Федько багато клопоту завдавав своїм батькам, бешкетував аж занадто, але при цьому був чесним, сміливим, товаришів не видавав. Через свою гуманність він втратив життя, бо пожалів незвичного до покарань Толю.

Толя — тихий, смирний, делікатний на вигляд хлопчик — насправді був заздрісним, пихатим, черствим і підлим. Він обмовив перед батьками Федька, який урятував йому життя, і навіть забрав Федькового чижила, хоч програв суперечку.